

Crna Gora
GLAVNI GRAD
GRADONAČELNIK
Broj: 01-018/21-5652/1
Podgorica, 09. jul 2021. godine

Crna Gora
Pisarnica - Glavni grad - Podgorica

16. 07. 21

Primljeno:				
Org. jed.	Jed. klas. znak	Redni broj	Prilog	Vrijednost
02	016	21	669	

SKUPŠTINA GLAVNOG GRADA
PODGORICA

Na osnovu člana 58 stav 1 tačka 3 Zakona o lokalnoj samoupravi („Službeni list CG“, br. 2/18, 34/19 i 38/20) i člana 54 stav 1 tačka 29 i člana 100 stav 1 tačka 3 Statuta Glavnog grada („Službeni list CG - Opštinski propisi“, broj 8/19), podnosim **Informaciju o pripremljenosti turističke sezone u Glavnom gradu Podgorici u 2021. godini.**

Za predstavnika predlagača prilikom razmatranja Prijedloga u Skupštini Glavnog grada i njenim radnim tijelima, određen je **Kemal Grbović**, sekretar Sekretarijata za preduzetništvo Glavnog grada Podgorica.

GRADONAČELNIK,
dr Ivan Vuković

GLAVNI GRAD PODGORICA
Sekretarijat za preduzetništvo

**INFORMACIJA O PRIPREMLJENOSTI TURISTIČKE SEZONE U GLAVNOM GRADU
PODGORICI U 2021. GODINI**

Podgorica, 2021. godine

I UVOD

Programom rada Skupštine Glavnog grada Podgorice za 2021. godinu planirana je izrada *Informacije o pripremljenosti turističke sezone u Glavnom gradu Podgorici u 2021. godini*. Cilj izrade Informacije je da se prezentuju rezultati ostvareni kroz turističku djelatnost, aktivnosti organa uprave i pojedinih subjekata direktno ili indirektno uključenih u turističke tokove.

Prilikom izrade predmetne informacije korišćeni su zvanični podaci MONSTAT-a Centralne banke CG, izvještaji društava i organa Glavnog grada, preduzeća i drugih subjekata koji su prepoznati kao bitni učesnici u odvijanju turističke sezone.

Aktivnosti koje se preduzimaju u oblasti turizma, usmjerene su ka postizanju zajedničkih ciljeva u oblasti turizma na ostvarivanju afirmacije Podgorice, kao specifične turističke destinacije koja treba da prevaziđe status tranzitnog turističkog mjesta i da kroz kvalitetnu ponudu dobije adekvatno mjesto u turističkom proizvodu Crne Gore.

Generalna je ocjena da je turistička sezona 2019. rekordna sa ostvarenim brojem dolazaka od **186.207** i **310.593** noćenja, kako sa aspekta fizičkih pokazatelja tako i finansijskih rezultata.

2020.godina, je godina pandemije COVID -19, restriktivnih epidemioloških mjera i zatvorenosti države. Sektor turizma kao jedan od prioritetnih sektora u razvoju Crne Gore i jedan od ključnih generatora rasta i zaposlenosti, imajući u vidu povezanost turizma sa brojnim drugim sektorima, najteže je pogođen pandemijom, o čemu govore i statistički podaci.

Ova, 2021.godina će biti vanredna godina sa brojnim izazovima, usljed snažnog uticaja razvoja pandemije COVID-19 i velikog broja zdravstvenih, socijalnih i ekonomskih mjera donijetih sa ciljem očuvanja zdravlja i socioekonomskog statusa stanovništva i privrede.

Pred nama je nova neizvjesna turistička sezona. Nemoguće je išta sa sigurnošću prognozirati, no opet, neki su scenariji vjerovatniji od drugih.

Za početak, možemo reći kako će nivo uspješnosti turističke sezone 2021. ponajviše odrediti 3 činioca: 1) objektivna epidemiološka situacija u zemlji i glavnim emitivnim tržištima, 2) odgovor vlasti odnosno nivo restriktivnosti epidemioloških mjera u pojedinoj zemlji i 3) komparativne prednosti u uslovima pandemije i objektivne okolnosti na koje nije moguće uticati u većoj mjeri.

ANALIZA OSNOVNIH FIZIČKIH POKAZATELJA RAZVOJA TURIZMA GLAVNOG GRADA

U analizi fizičkih pokazatelja daćemo :

- pregled kvalitativnih i kvantitativnih podataka o efektima turističke sezone 2020. godine i
- rekordne pokazatelje u proteklom razdoblju

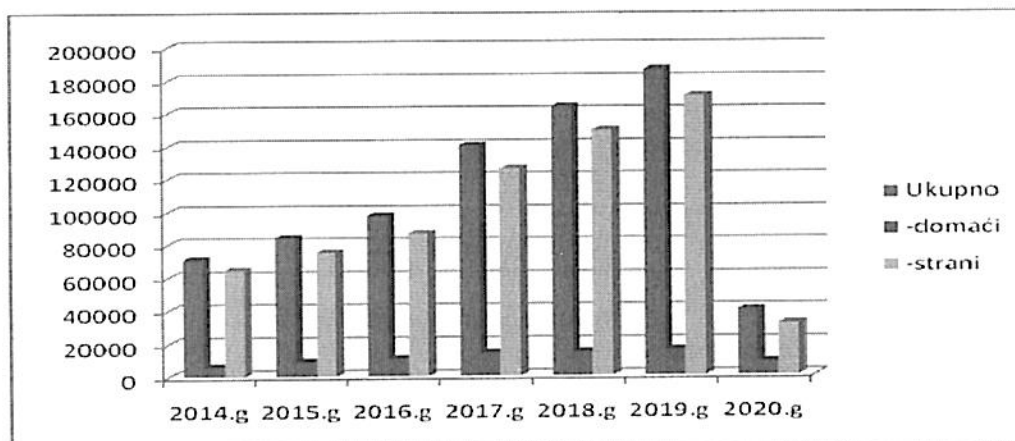
Iza nas je, kako u Crnoj Gori, tako i globalno, jedna od najlošijih turističkih godina ikad. Nakon izbijanja pandemije novog koronavirusa početkom 2020., gotovo sve zemlje svijeta uvele su određene epidemiološke mjere, pri čemu je među prvim mjerama bilo ograničavanje međunarodnih putovanja i zatvaranje granica. Tako je turizam od samih početaka pandemije bio i ostao jedna od privrednih djelatnosti koje su najsnažnije pogođene pandemijom i uvedenim epidemiološkim mjerama.

Kumulativni pokazatelji turističkog prometa za 2020. godinu, ukazuju na veliki pad u ovoj oblasti. Prema podacima Monstat-a, Podgoricu je, u 2020.godini, posjetilo 39752 turista i ostvareno je 82701 noćenje, što je pad od 78,65 % i 73,38% u odnosu na 2019. godinu. Duplo veći pad ostvaren je kod stranih turista (81,55%) nego kod domaćih (47,55%), a slična situacija je i kad su noćenja u pitanju. Strani turisti su ostvarili 76,38% manje noćenja nego u 2019.godini, dok je pad noćenja kod domaćih gostiju bio 48,70%.

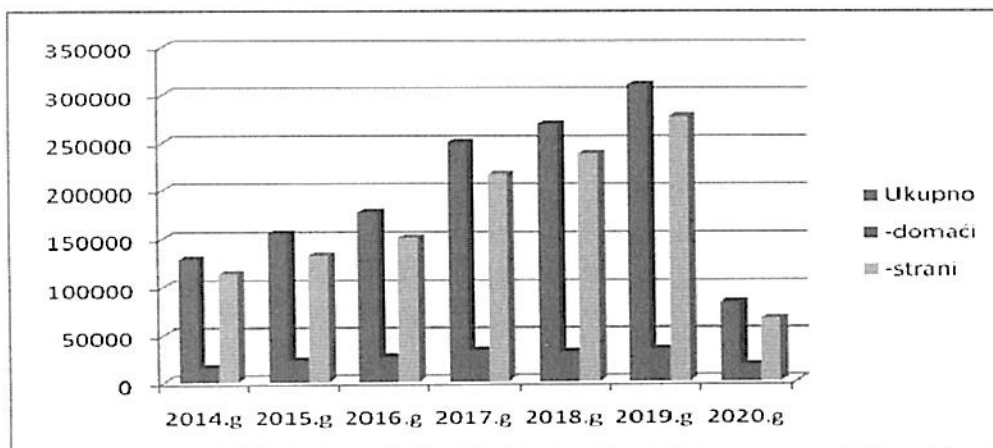
Tabela 1. Turistički promet u Glavnom gradu 2014.-2020

<i>Posjetioci</i>	Podgorica 2014.g	Podgorica 2015.g	Podgorica 2016.g	Podgorica 2017.g	Podgorica 2018.g	Podgorica 2019.g	Podgorica 2020.g
Ukupno	70692	84078	97427	140392	163781	186207	39752
-domaći	6103	9207	10910	14313	14618	15845	8327
-strani	64589	74871	86517	126079	149163	170362	31425
Noćenja							
Ukupno	128115	155410	177191	250129	269618	310593	82701
-domaći	15384	23168	26490	32832	31050	33735	17307
-strani	112731	132242	150701	217297	238568	276858	65394

Izvor: Monstat

Grafik 1: Broj turista u Glavnom gradu 2014.-2020

Grafik 2. Broj noćenja u Glavnom gradu 2014.-2020

Ostvareni broj dolazaka u Glavnom gradu u 2020. godini čini 9% od ukupnog broja dolazaka u Crnu Goru, a učešće Glavnog grada u ukupnom broju noćenja je 3,2%.

Tabela 2. Dolasci i noćenja turista prema vrsti smještajnih objekata u 2020.god

	Dolasci turista			Noćenja turista		
	Ukupno	Domaći	Strani	Ukupno	Domaći	Strani
PODGORICA	39752	8327	31425	82701	17307	65394
Objekti kolektivnog smještaja	38785	8159	30626	79542	17135	62407
Hotel	26878	6321	20557	51538	13228	38310
Garni hotel	4282	741	3541	9428	1198	8230
Mali hotel	5196	614	4582	12734	997	11737
Boutique hotel	2145	263	1882	4385	388	3997
Hosteli	64	-	64	133	-	133
Odmaralište	220	220	-	1324	1324	-
Individualni turistički smještaj	967	168	799	3159	172	2987

Izvor: Monstat

Od ukupnog broja noćenja ostvarenog u Glavnom gradu u 2020.godini, u hotelima je ostvareno 67,6% dolazaka i 62,3% noćenja. Najmanje noćenja je ostvareno u hostelima i odmaralištima, dok je 2,43% turista ostvareno u individualnom smještaju.

Što se tiče inostranog turističkog prometa, i ove godine, najviše noćenja ostvarili su turisti iz Srbije (14170), zatim Albanijee (5755), Turske (6708), BiH (4252), Azije (3993), Hrvatske (3085), Rusije (2884), Njemačke (2529) itd.

Tabela 3. Dolasci i noćenja turista prema zemlji pripadnosti gostiju u 2020.god

Zemlja pripadnosti gostiju	Dolasci	Noćenja
Podgorica	39752	82701
Crna Gora	8327	17307
Inostranstvo	31425	65394
Evropa	28231	57655
Srbija	6844	14170
Albanija	4474	5755
Turska	2079	6708

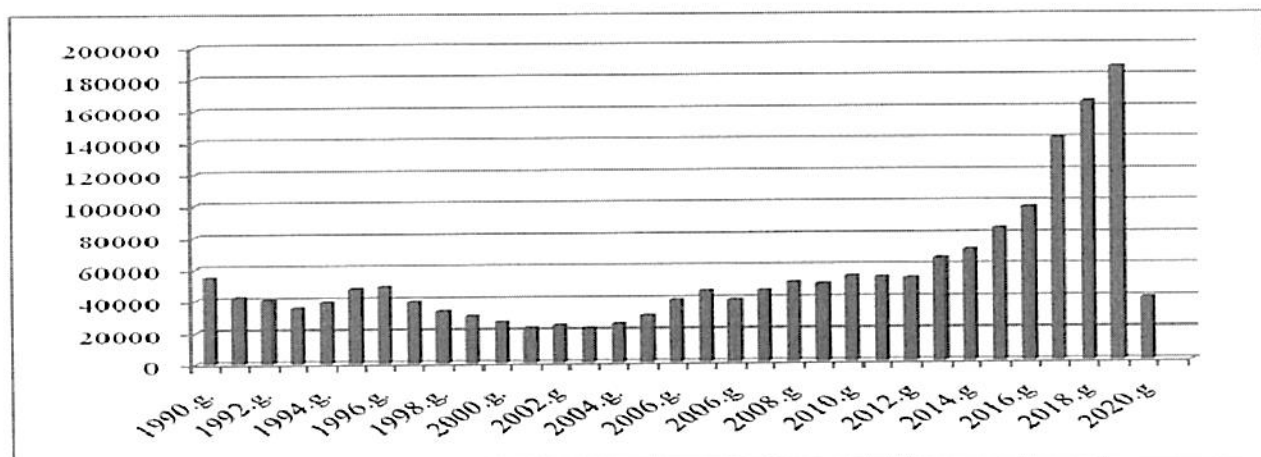

BiH	2028	4252
Azija	1755	3993
Hrvatska	1641	3085
Rusija	1278	2884
Njemačka	1173	2529

Izvor: Monstat

Prema zvaničnim podacima MONSTAT-a, za prva tri mjeseca 2021. godine, Glavni grad posjetilo je 11.244 turista, što je za 47% manje u odnosu na isti period prošle godine, a ostvareno je 24.379 noćenja, ili za 38% manje u odnosu na uporedni period 2020. godine.

Prema podacima Uprave za statistiku (Monstata) Glavni grad je 1990. godine ostvario 54 764 dolazaka turista, od čega 43843 domaćih i 10921 stranih. Sve do 2013.godine, to je bila ubjedljivo najuspješnija godina po broju dolazaka i noćenja. U 2013.godini u Glavnom gradu ostvareno je 65136 dolazaka i od tada imamo uzlazni trend dolazaka i noćenja, tako da je 2019. godina rekordna sa ostvarenih 186207 dolazaka i 310593 noćenja (u kolektivnom smještaju).

Grafik 3. Dolasci turista u Glavni grad u periodu 1990-2020.godine

Promet turista i prihodi od stranih turista na najbolji način oslikavaju stanje u turizmu.

Tabela 4. Prihodi od turizma za period 2011-2020. godine u mil. eura

	2011.	2012.	2013.	2014.	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.
Glavni grad	9,5	10,0	11,1	12,6	14,8	16,8	25,5	28,1	30,9	6,9
Crna Gora	609.6	633.6	656.2	671.5	804,1	821,5	894,8	970,4	1.086,1	139,948,1
Učešće Podgoric e	1,57%	1,58%	1,70%	1,87%	1,85%	2,05	2,85%	2,90%	2,85%	4,90%

Izvor: Centralna banka CG (* Procjena prihoda od turizma)

Glavni grad je u 2019. godini, prema procjeni Centralne banke Crne Gore, ostvario prihod od inostranih turista u iznosu od 30.947.173 eura, što je povećanje u odnosu na 2018. godinu za 10,7%. U 2020.godini ostvareno je nepunih sedam miliona ili - 77,83 %.

UGOSTITELJSKI KAPACITETI GLAVNOG GRADA

Smeštajni i ugostiteljski kapaciteti zaokružuju turističku ponudu Glavnog grada. Smeštajna ponuda Podgorice danas je okosnica njegovog turističkog razvoja, pri čemu je najvažnija njegova hotelska ponuda. Podgorica raspolaže sa smeštajnim kapacitetima u komercijalnim smeštajnim objektima sa 2691 kreveta. Od tog broja kreveta, koliko ih grad nudi u hotelima, skoro 80% (78,1) ili 2102 kreveta je u hotelima najviših kategorija (sa 5 i 4 zvjezdice), dok je 21,2% u hotelima sa 3 zvjezdice. Po broju soba i ležaja dominiraju hoteli sa 4 zvjezdice (592 sobe i 1482 ležaja) dok hoteli niže kategorije (1*) učestvuju sa 0,7% ukupnog broja ležaja.

Tabela 5. Struktura hotela po kategorijama

Podgorica	Broj ugostiteljskih objekata	Broj soba	Broj apartmana	Broj ležaja kreveta
UKUPNO	45	1110	223	2691
5*****	4	264	40	620
4****	19	592	140	1482
3***	20	246	42	571
2**				
1*	2	8	1	18

Izvor:Ministarstvo ekonomskog razvoja

Kategorizacija hotela	Broj hotela	Učešće %
*****	4	8,9
****	19	42,2
***	20	44,4
**	-	-
*	2	4,4
Ukupno	45	100

Izvor:Ministarstvo ekonomskog razvoja

Ako uporedimo strukturu smeštajnih kapaciteta sa 2016.godinom, zaključujemo da se promjenila struktura hotela po kategorijama a i broj soba je značajno porastao. U 2016. u Glavnom gradu je bio jedan hotel sa 5 zvjezdica, imao je 28 soba i 56 ležajeva. Danas imamo 4 hotela sa 5*, koji raspolažu sa 264 sobe i 620 ležajeva. U odnosu na 2016.godinu smanjen je broj hotela sa 4* sa 20 na 19, smanjen je broj soba za 56, dok je broj ležaja povećan sa 1228 na 1482. Znači da je zahvaljujući kvalitativnoj rekonstrukciji privatizovanih hotela i izgradnjom novih, došlo do revitalizacije hotelijerstva u Podgorici. Ako uporedimo komercijalne smeštajne kapacite Glavnog grada, sa smeštajnim kapacitetima drugih gradova u Crnoj Gori, dolazimo do zaključka da se Glavni grad nalazi na drugom mjestu, sa Herceg Novim, po broju hotela, dok se po broju ležaja u hotelima nalazi na petom mjestu.

Podaci idu u prilog činjenici da se u Podgorici radi uglavnom o gradskom hotelijerstvu, sa tipičnim karakteristikama biznisa gradskih hotela (cjelogodišnje poslovanje, orijentacija na poslovne goste, nešto više stope godišnje popunjenosti i veće cijene nego u drugim regijama Crne Gore) te, bez obzira na činjenicu da sezonska koncentracija prometa tokom ljetnjeg perioda i dalje ostaje karakteristika pretežnog dijela hotela u Crnoj Gori, to nema uticaja na posjete gostiju Glavnom gradu.

U odnosu na prošlu godinu nema bitnijih razlika.

AKTIVNOSTI TURISTIČKE ORGANIZACIJE PODGORICE

Program rada TOP-a za 2021. godinu temeljiće se na sprovođenju promotivnih, manifestacionih, edukativnih, sajamskih i drugih aktivnosti, prateći epidemiološku situaciju, uz znatno izmijenjen finansijski plan, u odnosu na prethodnu godinu.

Učešće digitalnog marketinga u promotivnim aktivnostima dobija sve više na značaju, što zahtijeva, prije svega, veća planirana finansijska sredstva u tu svrhu, kao i izmjenu vizuelnog identiteta TOP (unapređenje veb sajta, izrada novog logotipa, izrada promotivnih filmova i drugog materijala). Na kraju, djelovanje TOP-a biće u pravcu unapređenja ukupnog turističkog proizvoda, osmišljavanjem novih sadržaja, aktivnosti u gradu i dobroj saradnji sa svim subjektima u turizmu.

Marketing aktivnosti TOP u 2020. godini bile su prilagođene vanrednim okolnostima, gdje je akcenat stavljen na promociju putem onlajn kanala komunikacije, budući da su uglavnom svi sajamski nastupi i manifestacije bile otkazane. Shodno temi godišnje kampanje NTOCG „U društvu prirode“ promovisali su prirodne potencijale kojim Podgorica obiluje (rijeke, jezera, planinarske, pješačke, biciklističke staze...), forme aktivnog odmora, aktivnosti u prirodi i drugo.

Predstavljanjem prirodnog bogatstva i ljepota Podgorice, tokom godine pandemije, sa ciljem da domaće turiste i sugrađane podstaknu na aktivnosti u prirodi, u nekim nedovoljno istraženim i manje poznatim mjestima, te da se potencijalni strani turisti zainteresuju i inspirišu za dolazak u Podgoricu kada za to budu stvoreni uslovi.

Saradnja TOP-a sa privredom i drugim institucijama

Turistička organizacija Podgorice ima kontinuiranu saradnju sa gradskim službama, institucijama, podgoričkim hotelijerima, ugostiteljima, agencijama i drugim turističkim poslenicima. Trend dobre saradnje biće nastavljen i u 2021. godini.

-TOP je i u 2021. godini nastavio intezivnu saradnju sa nadležnim gradskim službama u cilju suzbijanja sive ekonomije (nelegalni izdavaoci privatnog smještaja), kao i sa Ministarstvom unutrašnjih poslova – odsjek za strance, u cilju razmjene neophodnih informacija prilikom prijave boravka turista. U saradnji sa Sekretarijatom za preduzetništvo, u planu je pokretanje marketing kampanje u cilju legalizacije privatnog smještaja i predstavljanja jednostavnih procedura u tom pravcu.

-TOP ima kontinuiranu komunikaciju i saradnju sa Upravom lokalnih javnih prihoda u vezi s evidencijom obveznika plaćanja članskog doprinosa i efikasnije naplate jednog od najznačajnijih prihoda TOP.

-U skladu sa zvaničnom kampanjom NTO Crne Gore „Dobro. Bolje. Domaće.“, TOP će organizacijom lokalnih manifestacija inicirati saradnju s podgoričkim privrednicima i lokalnim proizvođačima tradicionalnih proizvoda. TOP će biti partner NTOCG u cilju sprovođenja plana digitalnog marketinga za 2021. godinu.

-TOP je u 2020. godini pružila podršku JU Muzeji i galerije Podgorice za projekat „Put rimskih careva i dunavski put vina“, a tom prilikom su promovisani sljedeći lokaliteti: Duklja, Gorica, Spomenik Partizanu borcu, zgrada Opštine i spomenik Marku Miljanovu, Stara Varoš i Sahat kula, Galerija Rista Stijovića, Sastavci, Kuslevova kuća, Karver, Centar savremene umjetnosti, vinogradi Plantaže, vinopodrum Šipčanik...

-Imajući u vidu značaj podsticanja domaćeg turističkog prometa i u 2021. godini biće fokus na osmišljavanju i sprovođenju zajedničkih aktivnosti sa turističkom privredom, s ciljem afirmacije domaćih turističkih kapaciteta. Kontinuirana saradnja s predstavnicima turističke privrede (ugostiteljima, hotelijerima, agencijama, trgovinama...), sa svima koji na posredan ili neposredan način kreiraju turističku ponudu grada, kroz besplatnu promociju sadržaja i ponude, u okviru dostupnih kanala komunikacije i promotivnog materijala, a inicirana je i saradnja kroz brojne akcije, aktivnosti i manifestacije koje su planirane u narednoj godini.

-TOP će u saradnji sa TA „Marco Polo“ organizovati promotivne izlete za sugrađane i turiste, u okviru projekta „Book Your Tour“, a svi turisti, gosti gradskih hotela, moći će svakodnevno, putem interaktivnih panela i sajta bookyourtour.me, jednostavno i brzo rezervisati izlet u gradu.

-TOP ima kontinuiranu saradnju sa Školom za srednje i više stručno obrazovanje „Sergije Stanić“. Učenici turističkog smjera obučavaju se na poslovima turističkog informatora s ciljem dobijanja praktičnih znanja o turističkoj ponudi Podgorice i pružanja informacija turistima o destinaciji. Takođe, zaposleni u TOP-u kontinuirano organizuju i gostujuća predavanja učenicima Škole, predstavljajući djelatnost i aktivnosti organizacije, kao i turističke potencijale Podgorice.

-TOP ima kontinuiranu saradnju s institucijama kulture grada, u cilju usaglašenosti programa dešavanja i bolje promocije događaja, kao i saradnju s drugim lokalnim turističkim organizacijama.

Saradnja TOP-a sa stranim organizacijama i asocijacijama

-TOP je članica asocijacije European Cities Marketing – ECM www.europeancitiesmarketing.com - Evropsko udruženje turističkih gradova, od 2017. godine. U pitanju je renomirana asocijacija kongresnih destinacija, koja broji ukupno 120 gradova, iz 39 zemalja Evrope. TOP je kao članica ECM uzela učešće u godišnjoj konferenciji, koja je bila organizovana u junu 2020. onlajn putem, usljed situacije s virusom Covid – 19, gdje je prezentovana Podgorica kao kongresna destinacija sa svim svojim turističkim potencijalima. Slogan asocijacije „Meet, Share, Grow“, ukazuje na svrhu rada članova u međusobnoj razmjeni znanja i iskustva, koji mogu pomoći u upravljanju destinacijom i razvijanju novih proizvoda, koristeći iskustva drugih destinacija.

-TOP je članica Network of European Regions for Sustainable and Competative Tourism - NECSTouR (www.necstour.eu) - Mreža evropskih turističkih regija u kojima se razvija održiv i konkurentan turizam. Slijede se preporuke Evropske komisije kroz „Program za održivi i konkurentni evropski turizam“, sa ciljem razvijanja i jačanja okvira za koordinaciju regionalnih razvojnih programa i istraživanja posvećenih održivom i konkurentnom turizmu.

-TOP je u 2021. godini uzeo učešće na godišnjim online konferencijama ECM i NECSTouR, u skladu s planom aktivnosti.

-U cilju oporavka turističkog prometa, TOP će pored tradicionalnih tržišta, marketinške aktivnosti tokom 2021. godine usmjeriti na tržište Regiona, održavanjem kontinuirane saradnje sa turističkim organizacijama glavnih gradova zemalja Regiona i drugim tržištima, za koja analizom utvrdimo mogućnosti za privlačenje većeg broja turista (uspostavljanje novih letova, uspostavljanje bilateralnih sporazuma, utvrđivanje sličnosti dva grada i druge specifičnosti).

EU projekti

TOP je u 2020. godini završio implementaciju projekta prekogranične saradnje CRO - BIH – MNE, RiTour koji se finansirao iz IPA fondova EU. Projekat je obuhvatao pet radnih paketa.

1. Turistička valorizacija arheološkog nalazišta Duklja: uređenje staza i mobilijara na lokaciji, postavljanje zaštitne ograde, česme, info tabli i ulaznog punkta na lokaciji. Priprema i distribucija promotivnog materijala o lokalitetu.

2. Turistička valorizacija vodenih staza u Podgorici: organizovanje regionalnog takmičenja u kajaku, nabavka opreme za turistički proizvod rekreativnog kajakarenja za domaće i strane turiste.

3. Obuka 43 turistička vodiča specijalizovana za vođenje Glavnim gradom, u saradnji sa fakultetima akreditovanim za izdavanje liceni turističkih vodiča.

4. Izrada Strategije turističkog razvoja Podgorice kao Glavnog grada. Ovo je bila jedna od najbitnijih aktivnosti u projektu u pogledu značaja budućeg turističkog razvoja Crne Gore.

5. Nabavka i instalacija dva interaktivna panela sa turističkim sadržajem.

Takođe, u 2020, izuzetno izazovnoj poslovnoj godini, TOP je obezbijedila sredstva iz EU fondova. Naime, krajem oktobra finalizovan je projekat prekogranične saradnje s Turističkom zajednicom Hercegovačko-Neretvanskog kantona, na kulturnom projektu „Valorizacija kulturnog naslijeđa turističkih destinacija Mostara i Podgorice“, s ciljem diversifikacije turističke ponude i promocije ovih lokaliteta putem onlajn alata.

Aktivnosti su sprovedene kroz bespovratna sredstva Projekta razvoja i promocije turizma Vijeća za regionalnu saradnju - Regional Cooperation Council – RCC, a koji je finansirala Evropska unija, u

nastojanju da se doprinese rastu i konkurentnosti šest ekonomija zapadnog Balkana, podržavajući razvoj i promociju zajedničke regionalne ponude kulturnog i avanturističkog turizma.

Cilj projekta je diversifikacija ponude kulturnog turizma i kreiranje i valorizacija tri nove prekogranične kulturne rute: „Sunčana strana svjetskog nasljeđa – stari gradovi, rijeke i mostovi“, zatim „Spomenička regionalna ruta“ sa naglaskom na spomenike komunističkog perioda i „Religijska ruta“.

Što se Glavnog grada tiče, predstavljena je Duklja, Medun, mostovi na Morači, spomenici iz komunističkog perioda, religijski objekti svih konfesija, kao i prirodne vrijednosti rijeka Morače, Zete, Ribnice i Cijevne, te najveći vinogradski kompleks u jednoj cjelini u Evropi - Plantaže.

Ove tri turističke rute biće valorizovane primjenom namjenskog marketing plana koji je razvijen uz podršku turističkih aktera sa lokalnih nivoa.

Izrađena je serija fotografija svih spomenika uključenih u kulturnu rutu, te dva promotivna filma u trajanju od 30 sek i od 15 min. Fotografije i filmovi prezentovani su putem društvenih mreža i na veb stranici TOP.

Urađena je i promotivna brošura s akcentom na kulturnu baštinu i gastronomiju Mostara i Podgorice, te njihove sličnosti.

U 2021. godini TO Podgorice je aplicirala za partnerstvo na projektu Emblematic Plus, koji je finansiran kroz sredstva Regionalne saradnje Interreg MED. Projekat obuhvata izradu eko itinerera za Regionalni park Komovi, kao i izradu promotivnog materijala - brošure i video materijala. Planirano je da implementacija projekta počne u junu tekuće godine, a sam projekat će trajati 13 mjeseci.

Planirane manifestacije u 2021. godini

U organizaciji TO Podgorice, shodno Programu rada za 2021. godinu, te zvaničnoj kampanji NTOCG, predviđeno je organizovanje gastro manifestacija, s ciljem prezentacije tradicionalnih proizvoda podgoričkog regiona i tematskih manifestacija, s ciljem afirmacije određenih lokaliteta u gradu. Sve Programom planirane aktivnosti i manifestacije biće organizovane shodno zdravstvenim prilikama u zemlji:

Planirane manifestacije (održavanje zavisi od epidemiološke situacije)

- *Dan krapa* (jun) - tradicionalna manifestacija organizuje se u saradnji sa GO Golubovci, uz bogat muzički program, a u cilju promocije basena Skadarsko jezero kroz očuvanje i njegovanje kulturne baštine i zaštite autohtone vrste -krapa.
- *Joga u prirodi* (jun) – U podgoričkim parkovima, u saradnji s instruktorima joge, biće obilježen Svjetski dan joga i promovisani zdravi stilovi života.
- *Ljeto i moda* (jul) – Kod univerzitetskog parka, u saradnji s podgoričkim vlasnicima butika, promocija svjetskih modnih brendova i grada kao šoping destinacije.
- *Najljepša bašta i balkon* (jul) – Tradicionalna manifestacija, koja se organizuje u saradnji sa portalom „Volim Podgoricu“, s ciljem očuvanja i zaštite životne sredine kroz afirmaciju baštovana, koji svojim primjerom pokazuju kako treba voditi računa o zelenilu.
- *Ajmo na Moraču* (avgust) – organizuje se u saradnji sa Sekretarijatom za kulturu i sport Glavnog grada u cilju promocije rijeke Morače, kao prirodno očuvanog potencijala Glavnog grada i vraćanja sugrađana na njihove plaže, uz bogat sportsko – rekreativni program (vožnja kajaka, odbojka, šlaufijada, pikado, šah, corn-hol, nogotenis) i muzičko-zabavni program.
- *Bal pod maskama* (septembar) – Na arheološkom lokalitetu Duklja biće organizovana manifestacija na kojoj će svi prisutni u kostimima starih Rimljana dočarati tadašnji period.
- *Kafa za merak* (oktobar) - Na Trgu vojvode Bećir-bega Osmanagića biće promovisana i posluživana kuvana kafa i ratluk, u cilju predstavljanja autentičnog gostoprimstva lokalnih, podgoričkih domaćinstava. S druge strane, u centru grada i Bokeškoj ulici biće promovisane druge vrste kafa.
- *Vikend divljev šipka* (novembar) – U saradnji sa lokalnim proizvođačima i mještanima biće organizovana berba divljev šipka, uz predstavljanje postupka dobijanja krajnjeg proizvoda, jedinstvenog i tradicionalnog soka od šipka, sve obogaćeno muzičkim programom.

- *Slatki petak* (novembar) – Na Trgu vojvode Bećir-bega Osmanagića, u saradnji lokalnim slastičarima i starovaroškim domaćicama, promovisaće se neke od tradicionalnih poslastica - baklava, tufahije, tulumbe, urmašice, gurabije, sa ciljem dodatne promocije gastro ponude podgoričkog regiona.
- *Veće koštanja i vina* (decembar) – Na Trgu nezavisnosti, biće organizovana manifestacija, u saradnji s lokalnim proizvođačima i vlasnicima vinarija, gdje će posjetioci moći da konzumiraju pečene koštanje i kuvano vino, u cilju dodatne promocije gastro ponude podgoričkog regiona, uz muzički program.
- *Biramo najbolje u turizmu i ugostiteljstvu* (decembar) - Više od tri decenije nagrađuju se pojedinci i kolektivi koji su svojim radom doprinijeli obogaćivanju turističke ponude Glavnog grada, te se na taj način podstiču i ostali da unapređuju, kako svoje poslovanje, tako i lične, profesionalne vještine.
- *Podgorička noć* (decembar) – U čast proslave Dana oslobođenja grada, organizuje se tradicionalna manifestacija kulturno – zabavnog karaktera, gdje se kroz cijelovečernji program predstavlja duh stare Podgorice, uz tipičnu podgoričku kuhinju, muziku i humor.
- *Novogodišnji program* (decembar-januar) – Predstavlja novi koncept proslave novogodišnjih i božićnih praznika u Podgorici. Posjetioci mogu uživati u višednevnom, bogatom i raznovrsnom programu prilagođenom svim generacijama.

Sajamski nastupi

U 2021. godini TOP je u saradnji sa NTO Crne Gore i lokalnim turističkim organizacijama, učestvovala na online sajmu ITB Berlin. Dok je na sajmu MITT Moskva, na štandu NTOCG bio prisutan promotivni materijal TO Podgorice.

Planirano je da TOP uzme učešće i u Regionalnoj ROAD SHOW kampanji NTO CG, a u cilju promocije ljetnje turističke sezone u Beogradu, Novom Sadu i Tirani, dok će TOP biti nosilac promotivnog nastupa u Banja Luci. Odluke o sajamskim nastupima donosiće se u skladu s finansijskom situacijom i planom Nacionalne turističke organizacije, na tržištima interesantnim za promociju turističke ponude Glavnog grada Podgorice.

Foto i video promocija

Tokom 2020. godine TOP je uradila novu foto arhivu, a urađena su i dva promotivna video spota u trajanju od 15 min i 30 sekundi. Fotografije i video materijal su prezentovani putem društvenih medija i na veb stranici turističke organizacije. Takođe, u čast obilježavanja 19. decembra - Dana oslobođenja Podgorice urađen je i premijerno prikazan promotivni video spot TO Podgorice, u trajanju od 3,30 minuta.

I u 2021. godini TO Podgorice je nastavila sa obogaćivanjem foto arhive s fokusom na nove sadržaje u gradu, spomenike, rekreativne sadržaje, panoramske fotografije i drugo. Takođe, povodom predstavljanja Glavnog grada u kineskoj provinciji Sichuan izrađena je i nova video prezentacija u trajanju od 10 minuta.

Rad info punktova

Tokom cijele godine TOP ima organizovan rad na dva mjesta u centru grada, gdje se pored redovnih administrativnih poslova pružaju sve vrste turističkih, servisnih i drugih informacija posjetiocima. Pored navedenog, svakog radnog dana i subotom, radi se prijava boravka turista, po sistemu RB 90.

Usljed povećanog prometa tokom ljetnje turističke sezone, na najfrekventnijim lokacijama u gradu, TOP otvara dodatne info punktove (na autobuskoj-željezničkoj stanici, aerodromu „Podgorica“), što zahtijeva angažovanje četiri sezonska radnika, a uz rad postojeća dva info punkta u centru grada, turisti mogu na više lokacija dobiti sve neophodne turističke, servisne i druge informacije.

PR i medijsko oglašavanje

TOP u 2021. godini nastavlja sa promocijom potencijala Glavnog grada Podgorice u inostranim i domaćim onlajn i štampanim magazinima.

Podgorica je promovisana u časopisu „National Geography of Montenegro“, kao i na portalima „Alea“ i „My guide Montenegro“.

Kontinuirano se radi na promociji svih aktivnosti u domaćim štampanim i elektronskim medijima kroz intervjue, saopštenja, izjave i gostovanja. U cilju što bolje promocije određenih događaja i manifestacija u organizaciji TO Podgorice, uz animiranje lokalnih medija, TOP će dodatno angažovati i privatnu TV agenciju.

AKTIVNOSTI ORGANA UPRAVE, PRIVREDNIH DRUŠTAVA I USTANOVA GLAVNOG GRADA NA PRIPREMI TURISTIČKE SEZONE

Odlukom o budžetu Glavnog grada Podgorice za 2021.godinu planirano je da se privrednim društvima, čiji je osnivač Glavni grad, usmjere sredstva za javnu funkciju u iznosu od 9,17 mil eura. Ulaganje sredstava za održavanje javne funkcije, odnosno za održavanje javne čistoće, gradskog zelenila, stambenog fonda, kanalizacione mreže, doprinose poboljšanju uslova života i rada u Glavnom gradu, a samim tim i unapređenju turističke ponude.

Najznačajnije investicije koje će doprinijeti poboljšanju turističke ponude u 2021.godini su: Izgradnja jugozapadne obilaznice, rekonstrukcija magistralnog puta Podgorica-Tuzi, rekonstrukcija magistralnog puta M18, izgradnja Bulevara Vilija Branta, scenska oprema i namještaj za Gradsko pozorište, uređenje zelenih površina, adaptacija Kuslevove kuće, natkrivanje ljetnje scene idr.

Programi privrednih društava, osnovanih za obavljanje komunalnih djelatnosti, su koncipirani na realnim pretpostavkama i sa ambicijom da ostvare potreban nivo komunalnih usluga u gradu, po obimu i kvalitetu, da obezbijede određena investiciona ulaganja u objekte komunalne infrastrukture i opremu za rad, sa ciljem stvaranja uslova stalne funkcionalne sposobnosti komunalnih objekata i uređaja.

Saglasno programima rada, tokom 2021.godine, planirano je preduzimanje sljedećih aktivnosti:

Tokom 2021.godine „Čistoća“ d.o.o. će obavljati poslove i aktivnosti iz domena osnovnih djelatnosti, koji su od javnog interesa i isti predstavljaju jedan od važnijih segmenata obavljanja komunalnih djelatnosti, čijim se izvršavanjem u kontinuitetu i kvalitetom rada doprinosi očuvanju i zaštiti životne sredine, kao i stvaranju boljih uslova života i rada na prostoru Glavnog grada Podgorice.

Posao koji Drštvo obavlja, obuhvata: sakupljanje, transport i odlaganje komunalnog otpada i održavanje čistoće javnih površina na teritoriji Glavnog grada i Opštine u okviru Glavnog grada Golubovci, kao i sakupljanje i promet sekundarnih sirovina, zbrinjavanje i tretman napuštenih kućnih ljubimaca i održavanje javnih toaleta.

Planirano je da se i tokom 2021.godine sprovede projekat javnog rada “Neka bude čisto” kojim se realizuju poslovi održavanja čistoće javnih površina duž prilazno–izlaznih saobraćajnica Glavnog grada, što će značajno povećati čistoću šireg prostora teritorije Glavnog grada i Opštine u okviru Glavnog grada Golubovci.

Ovim javnim radom tretiraće se sledeći magistralni pravci: Podgorica-Kolašin, Podgorica-Vranjina, Cetinjska magistrala – od Carevog laza do Podgorice, Nikšićka magistrala-od Bandića do Podgorice, magistralni pravac Podgorica-Tuzi-od Božaja do Podgorice i magistralni pravac Podgorica-Kući. Ovi poslovi, od posebnog značaja su u jeku turističke sezone kada Podgorica predstavlja tranzitnu trasu između sjevera i juga Crne Gore.

Takođe, tokom ljetnih mjeseci, planirano je pojačano održavanje javne higijene brda Gorica i Ljubović, kao i gradskih plaža: Momiška, Galeb, Sastavci i Vranjske njive-Rogami.

„Vodovod i kanalizacija“ d.o.o. Podgorica, svoju osnovnu djelatnost, koja je od javnog interesa i predstavlja nezamjenjiv uslov života i rada građana, obavlja uspješno. Kontinuirano i kvalitetno snabdijeva potrošače Glavnog grada (sa prigradskim i seoskim naseljima), opštini u okviru Glavnog grada Golubovci i Opštini Tuzi i dio Opštine Danilovgrad pitkom vodom.

Posebna pažnja se poklanja uređenju i održavanju zona i pojaseva zaštitnih reona svih vodoizvorišta, koja imaju ograđene zone neposredne zaštite.

- U okviru vodoizvorišta Mareza u kontinuitetu se vrše aktivnosti koje imaju za cilj očuvanje kvaliteta sirove vode vodoizvorišta „Mareza“, posmatrano sa ekološkog aspekta, kao i obezbjeđenja ispravnosti fizičko-hemijskih i mikrobioloških karakteristika vode.

- Obezbeđenje vodoizvorišta fizičkom zaštitom. Objekti na Marezi, Zagoriču, Čemovskom polju i Upravna zgrada je pod 24 časovnim nadgledanjem uz obaveznu kontrolu ulazaka u zaštitne zone. Takođe, postoji tehnička i fizička zaštite na vodoizvorištima i crpnim stanicama na teritoriji Opštine Tuzi. Održavanje okolne vegetacije svih zaštitnih zona je permanentno, kako bi se izbjegle štete i opasnosti od ugrožavanja istih (požar, zagađenje i dr).

Pored aktivnosti na obezbeđivanju dovoljnih količina vode i zaštiti vodoizvorišnih zona, DOO „Vodovod i kanalizacija“ veliku pažnju poklanja proširenju usluga vodosnabdijevanja i odvođenju otpadnih voda Glavnog grada. U prvom kvartalu tekuće godine izvedeni su radovi na izgradnji vodovoda Beri – III faza. Takođe, u prigradskim naseljima Doljani, Dajbabska gora sprovode se aktivnosti u cilju poboljšanje vodosnabdijevanja ovih područjima. I u 2021. godini nastaviće se radovi na rekonstrukciji i izgradnji vodovodne mreže na području opštine u okviru Glavnog grada Golubovci. Na seoskom i ruralnom području Glavnog grada kontinuirano se vrše aktivnosti na unapređenju i proširenju vodovodnog sistema (Lješanska nahija, Piperi i dr.). Nastaviće se sa aktivnostima na izgradnji sekundarne kanalizacione mreže u prigradskim naseljima gdje postoje primarni kolektori (Zagorič, Zlatica, Masline i dr.).Vršiće se rekonstrukcija pumpnih stanica za atmosferske vode na Tuškom putu i na jugoistočnoj obilaznici (put M-2) (podvožnjaci) u cilju podizanja sigurnosti i smanjenja mogućnosti plavljenja atmosferskih voda na ovim saobraćajnicama.

U cilju obezbeđenja urednog snabdijevanja potrošača, Društvo svakodnevno obavlja sledeće aktivnosti:

- internu analizu vode u Laboratoriji za vode;
- redovno održavanje crpnih stanica i bunara;
- redovno održavanje vodovodne mreže;
- zamjena armature u šahtovima i čišćenje šahtova;
- održavanje javnih česmi i gradskih fontana, koje su u nadležnosti ovog Društva i dr.

DOO „Vodovod i kanalizacija“ je zaduženo i za svakodnevno održavanje:

- mreže fekalne kanalizacije;
- Postrojenja za prečišćavanje otpadnih voda;
- ulične mreže i kolektora atmosferske kanalizacije.

„**Putevi**“ **d.o.o** su u skladu sa usvojenim Programom rada za 2021. godinu planirali da u prvom polugodištu 2021.godine realizuju aktivnosti u ukupnoj vrijednosti od 952.816,00 eura, a u period 01.05.-30.09.2021.godine planira da realizuje aktivnosti u vrijednosti od 1.450.000,00 eura. Aktivnosti koje realizuje ovo preduzeće su:

- Investiciono održavanje opštinskih i nekategorisanih puteva na teritoriji Glavnog grada,
- Tekuće održavanje opštinskih i nekategorisanih puteva na teritoriji Glavnog grada,
- investiciono održavanje, putne mreže na području Opštine u okviru Glavnog grada Golubovci.

„**Parking servis**“ u toku svojih redovnih aktivnosti tj.svakodnevno vodi računa o unapređivanju, održavanju i poboljšavanju, kao i tačnom informisanju, kako naših građana, tako i gostiju koji borave u našem gradu ili su u tranzitu a potrebne su im usluge parking servisa. Parking servis postavlja i održava horizontalnu i vertikalnu signalizaciju, kako na opštim tako i na posebnim parkiralištima, inoviraju i održavaju garažne prostore, inoviraju i održavaju posebna parkirališta, redovno obavljaju kontakt sa zaposlenima kako bi svojom profesionalnom uslugom strpljenjem i ljubaznošću, kako sa građanima Podgorice, tako i sa gostima koji su došli da posjete naš grad ili su se na kratko zadržali, pomogli da se lakše i brže informišu, kao i da im boravak u našem gradu bude što prijatniji, redovno prate dešavanja u okruženju koja se tiču tehničkih promjena i trude se da ih primijene i isprate u skladu sa svojim mogućnostima.

„**Komunalne usluge**“ **d.o.o. Podgorica** će u okviru svoje osnovne djelatnosti, svakodnevним kvalitetnim održavanjem javne gradske rasvjete i svjetlosne signalizacije, a pogotovo u periodu turističke sezone, uticati na unapređenje turističkog ambijenta i ukupnog imidža koji Glavni grad ima u turističkom proizvodu Crne Gore.

Pred početak i u toku same turističke sezone, vršiće se pojačana kontrola rada javne rasvjete i svjetlosne signalizacije na svim glavnim saobraćajnicama, gradskim trgovima i drugim znamenitostima u Glavnom gradu. S tim u vezi, ekipe Društva svakodnevno će vršiti obilazak istih i otklanjati sve uočene nedostatke i na taj način uticati na povećanje bezbjednosti svih učesnika u saobraćaju kao i na stvaranju prijatnog ambijenta kako za sve posjetioce u predstojećoj turističkoj sezoni tako i za naše sugrađane.

U oblasti stanovanja, **Agencija za stanovanje d.o.o.**, će do početka i tokom ljetnje turističke sezone 2021.g uz podršku Glavnog grada Podgorice, nastaviti sa realizacijom projekta "Za Ljepše lice Podgorice" i akciju "Poboljšanje uslova stanovanja"-čiji je cilj uređenje fasada u gradu. Za ove namjene planirana su sredstva Budžetom za 2021.g. u iznosu od 600.000,00 eura, čime će značajno doprinijeti poboljšanju turističkog imidža Glavnog grada Podgorice.

Aktivnosti koje će biti realizovane do početka ljetnje turističke sezone od strane „**Tržnice i pijace**”**d.o.o. u 2021.godini su:** Uređenje pijace upotrebljavane robe u okviru Stočne pijace na Čemonskom polju (iznos planiranih sredstava 100.000,00 eura); Krećenje pijačnih objekata (iznos planiranih sredstava 1.500,00 eura); Redovno godišnje čišćenje pijaca (iznos planiranih sredstava 1.500,00 eura); Tamponiranje i uređenje puteva i prostora na Kamionskoj pijaci (iznos planiranih sredstava 1.000,00 eura); Organizovanje manifestacija na pijacama, koje imaju za cilj promociju poljoprivrednih proizvoda sa područja Crne Gore i pijaca kao mjesta dobre trgovine (iznos planiranih sredstava 500,00 eura);

Na osnovu Programa rada za 2021. godinu, a imajući u vidu značaj i mnogostruku namjenu zelenila, posebnu pažnja „**Zelenilo**” **d.o.o.** posvetiće na kvalitetnom održavanju i njezi biljnog fonda na gradskom i prigradskom području i realizaciji investicionih radova. Imajući u vidu pretenzije ka evropskim ekološkim standardima planiran je optimalni broj radnih operacija u skladu sa prognoziranim vremenskim uslovima u toku ljetnje turističke sezone.

Tokom 2021. godine planirane su aktivnosti koje će se realizovati do početka ljetnje turističke sezone:

- Rekonstrukcija zelenih površina na skveru na Bulevaru Pera Četkovića (iznos planiranih sredstava 17.000,00 eura)

Izgradnja parkovske površine u Zagoriču (iznos planiranih sredstava 87.000,00 eura)

- Izgradnja parkovske površine na Zabjelu (iznos planiranih sredstava 173.000,00 eura)
- Izgradnja parkovske površine na Koniku (iznos planiranih sredstava 168.000,00 eura)
- Pejzažno uređenje Jugozapadne obilaznice (iznos planiranih sredstava 150.000,00 eura)
- Rekonstrukcija Njegoševog parka (iznos planiranih sredstava 200.000,00 eura)

Aktivnosti koje će biti realizovane tokom ljetnje turističke sezone:

- Izgradnja parkovske površine u naselju "Ljubović" (iznos planiranih sredstava 91.000,00 eura)
- Izgradnja dječijeg igrališta u ul.Oktobarske revolucije (iznos planiranih sredstava 17.200,00 eura)
- Izgradnja dječijeg igrališta u Zelenici (iznos planiranih sredstava 50.000,00 eura)
- Rekonstrukcija dječijeg igrališta u ul.Vasa Raičkovića (iznos planiranih sredstava 45.000,00 eura)
- Izgradnja dječijeg igrališta u MZ 19.decembar (iznos planiranih sredstava 25.000,00 eura)
- Izgradnja dječijeg igrališta u Opštini u okviru Glavnog grada-Golubovci (iznos planiranih sredstava 23.400,00 eura)
- Izgradnja dječijeg igrališta u Maslinama (iznos planiranih sredstava 19.900,00 eura)
- Formiranje drvoreda na više lokacija

DOO „Deponija”, u okviru priprema za prestojeću turističku sezonu je kadrovski i tehnički u potpunosti osposobljeno da preuzme i tretira cjelokupne količine selektiranog (karton, novine, plastike i metal) i neselektiranog čvrstog komunalnog otpada sa područja Glavnog grada i Opština Danilovgrad, Cetinje i Tuzi, kao i da preuzme i reciklira sva stara otpadna vozila sa područja Glavnog grada.Na

sanitarnoj deponiju "Livade" tokom 2021.godine može se deponovati oko 81.000 tona komunalnog otpada ili mjesečno oko 6.750 tona.

Za pripremu dolazeće turističke sezone u Glavnom gradu, u okviru redovnih aktivnosti, **Služba zaštite i spašavanja** svakodnevno vrši obilazak šuma i parkova, učestvuje u uređivanju i otklanjanju palih stabala.

Preventivne mjere zaštite od požara, spašavanja iz saobraćajnih udesa kao i ostalih akcidenata su veoma važne, ali isto tako i brzina izlaska u slučaju da se iste dogode, i iz tog razloga u turističkoj sezoni biće formirani sezonski punktovi na lokacijama Zeta i Gorica, koji će biti opremljeni vatrogasnim vozilima, optimalnim brojem izvršilaca, kao i opremom neophodnom za eventualne akcidente.

Odredbama Zakona o komunalnoj policiji ("Službeni list Crne Gore", br. 057/14), propisan je djelokrug nadležnosti **Komunalne policije Glavnog grada Podgorica**, koji se u bitnom razlikuje od istog u prethodnom periodu.

Saglasno odredbama člana 6 citiranog zakona poslovi Komunalne policije obuhvataju komunalni nadzor i obezbjeđivanje komunalnog reda u skladu sa zakonom kojim se uređuje oblast komunalnih djelatnosti i druge oblasti u kojima opština vrši sopstvene poslove ili poslove iz nadležnosti državne uprave koji su joj preneseni zakonom ili povjereni na osnovu zakona.

U skladu s planiranim aktivnostima za pripremu ljetnje turističke sezone, Komunalna policija, cijeneći da su komunalni red, kultura življenja, čistoća, bitni faktori za kvalitet života, je u kontinuitetu angažovana na podizanju komunalne discipline na veći nivo.

Pojačanim aktivnostima na preduzimanju mera iz zakonski propisane nadležnosti, u oblasti održavanja komunalnog reda doprinjeće unapređenju turističke ponude i ukupnog imidža Glavnog grada.

Komisija za kategorizaciju, Sekretarijata za preduzetništvo je od 2004.godine do danas izvršila preko 250 kategorizacija restorana od čega u 2020. godini 25, a u 2021., za prvi kvartal 9. Za veliki broj restorana slijedi ponovna kategorizacija, s obzirom da rješenja o kategorizaciji, shodno pozitivnim propisima, važe 3 godine.

U cilju što kvalitetnije pripreme nastupajuće turističke sezone, **Sekretarijat za saobraćaj** će u dijelu saobraćaja u toku 2021.godine, sprovesti aktivnosti obnavljanja dotrajale i nedostajuće turističke signalizacije na teritoriji Glavnog grada; obnavljanje vertikalne i obilježavanje horizontalne signalizacije u zoni škola i obrazovnih ustanova, horizontalne signalizacije na području grada i obilježavanje BUS i TAXI stajališta žutom bojom, kao i obnavljanje vertikalne i horizontalne signalizacije na glavnim ulazno-izlaznim koridorima.

Nosioци kulturne ponude grada su **Sekretarijat za kulturu i sport** i javne ustanove iz ove oblasti (JU Kulturno-informativni centar „Budo Tomović“, KIC „Zeta“ i JU „Muzeji i galerije Podgorice“).

Ove godine, javne ustanove u oblasti kulture i sporta su pripremile raznovrstan i kvalitetan izbor programa, a u toku turističke sezone realizovaće se značajnije kulturne i sportske manifestacije što će doprinijeti unapređenju sveukupne ponude Glavnog grada.

Kada su u pitanju infrastrukturni projekti, Sekretarijat za kulturu i sport, u saradnji sa Agencijom za stanovanje, privodi kraju aktivnosti na adaptaciji Kuslevove kuće. Kao rezultat ove značajne investicije planirano je da se 21.maja svečano otvori ovo obnovljeno reprezentativno podgoričko zdanje koje će imati protokolarno-galerijsku funkciju.

Centar za arheologiju i konzervaciju Crne Gore, u saradnji sa Glavnim gradom tokom 2020. i 2021.godine sporovodi arheološka istraživanja medunske tvrđave. Planirano je da će do kraja ljeta biti okončana ova istraživanja, što će rezultirati novim saznanjima o ovom važnom kulturnom lokalitetu i omogućiti posjetiocima bolji uvid u istorijsku slojevitost utvrđenja.

Uprkos brojnim nepoznanicama uslovljenim epidemiološkom situacijom, Sekretarijat za kulturu i sport u narednom period planira realizaciju brojnih programskih aktivnosti. Uz niz tradicionalnih programa, u kulturnu ponudu grada uvrstiće se i novi sadržaji, kao što su Festival "Ekonomija slobode". Inicijalni segment ovog programa biće retrospektiva izložbe Ilije Šoškića, čije otvaranje je planirano za 15. maj u prostoru objekta "Kolektor".

Podgoričko kulturno ljeto planirano je u drugoj dekadi juna. Kao i ranijih godina manifestacija će obuhvatiti kolaž različitih umjetničkih formi. Cijeneći kompleksnu situaciju u kojoj su se zbog epidemije

korona virusa našli crnogorski kulturni stvaraoci, ove godine će akcenat u programskoj šemi manifestacije biti upravo na što većoj zastupljenosti domaćih umjetnika. Tokom ljeta planiran je veći broj etabliranih kulturnih programa kao što su: Underhill i Džada film festival, Made in New York Jazz Festival, Festival kratke priče "Odakle zovem", Međunarodni festival lutkarstva, Podgorica Art Festival, ali i drugih kulturnih sadržaja.

VII Internacionalni sajam knjiga planiran je od 28.septembra do 2.oktobra u Bemax areni.

Sportsku ponudu grada tokom turističke sezone obilježiće brojne manifestacije: "Školski sportski raspust", "Trofej Glavnog grada u malom fudbalu", "Olimpijski dan", "Trofej Skadarskog jezera", "Podgorički triatlon", Seoske sportske igre, "Pješačenjem do zdravlja", Međunarodno LEN prvenstvo u plivanju, "Fitnes dan u Podgorici", Memorijal Mladen Brajović u ribolovu.

JU "Muzeji i galerije Podgorice" kroz svoje programske aktivnosti, kroz različite sadržaje, od stalnih izložbi preko brojnih povremenih izložbi, organizovanjem okruglih stolova i radionica različitog sadržaja, doprinosi razvoju turističke sezone. Aktivnosti će biti realizovanje u mjeri u kojoj to dozvoli aktuelna epidemiološka situacija u Crnoj Gori.

Aktivnosti realizovane tokom ove godine, bile su uglavnom organizovane bez javnosti, prenošenjem sadržaja putem društvenih mreža i youtube kanala. Normalizovanjem epidemiološke situacije stvorile bi se mogućnosti da događaje prati javnost, pa samim tim i turisti koji borave u Glavnom gradu.

Osim prostora *Muzeja grada*, u kojem je izložena stalna postavka sa predmetima kojima se prezentuje kulturno naslijeđe Crne Gore i u kojem se prostoru organizuju povremene izložbe, početkom ove godine stavljen je u funkciju rekonstruisani i adaptirani prostor *Galerije Art* na Trgu nezavisnosti, sa konceptom kafe galerije. Na taj način grad je obogaćen jednim potpuno drugačijim i modernim prostorom, koji može biti veoma primamljiv turistima koji dolaze u Glavni grad. Takođe, turistima je na raspolaganju i *Galerija Risto Stijović* u Staroj varoši, u kojoj je izložen legat istaknutog crnogorskog vajara. Do kraja maja ove godine očekuje se završetak radova na rekonstrukciji Kuslevove kuće na obali Ribnice, koja će svojim autentičnim izgledom i sadržajima zasigurno privući interesovanje javnosti. U ovom objektu prva izložba koja se planira biće posvećena Ristu Kuslevu, po kome objekat i nosi ime.

Muzej Marka Miljana na Medunu je i predhodnih godina privlačio pažnju turista sa postavkom koja prezentuje život i djelo Marka Miljanova.

I ove godine će se tradicionalno obilježiti manifestacija "Noć muzeja", kada Ustanova radi do kasno u noći u svim objektima posjetioci imaju mogućnost da se upoznaju sa različitim kreativnim sadržajima, koji se za ovu namjenu unaprijed osmišljavaju.

Uključivanje arheološkog lokaliteta Duklja u turističku ponudu Glavnog grada, ima za cilj turističku valorizaciju jednog od najznačajnijih arheoloških lokaliteta u Podgorici i Crnoj Gori.

U okviru manifestacije "Podgoričko kulturno ljeto" i "Decembarska umjetnička scena", Ustanova će se publici predstaviti sa određenim brojem reprezentativnih izložbi.

Dobra saradnja sa medijima, koji obavještavaju građane o programskim sadržajima, značajno doprinosi popularizaciji ove Ustanove, što se takođe postiže i preko društvenih mreža, u skladu sa trenutnim zahtjevima i očekivanjima društva.

AKTIVNOSTI OSTALIH SUBJEKATA NA PRIPREMI TURISTIČKE SEZONE

U pripremi za ovogodišnju turističku sezonu, intenzivirane su brojne aktivnosti na uređenju i osavremenjavanju sadržaja na željezničkoj, autobuskoj stanici i na aerodromu u funkciji pružanja kvalitetnijeg nivoa usluga njihovim korisnicima, u prvom redu putnicima i turistima.

Željeznički prevoz Crne Gore za turističku sezonu 2021. preduzeo je niz aktivnosti u lokalnom i međunarodnom saobraćaju koje će doprinijeti poboljšanju usluge tokom putovanja vozom ali i poboljšanju turističke privrede Crne Gore, a samim tim i turističke sezone u glavnom gradu Podgorici. Preduzeće konstantno radi na edukaciji izvršnog osoblja kako bi se putnici osjećali što komotnije i bezbjednije. U tom smislu ŽPCG je takođe u nekoliko posljednjih godina u svoje redove konduktera i

blagajnika uvrstio veliki broj mladih ljudi koji se služe engleskim jezikom, što je naročito bitno u odnosu sa stranim turistima.

Izvršeno je usklađivanje potreba za prevozom na osnovu analize raspoloživih kapaciteta kako bi i na taj način bolje i kvalitetnije odgovorili zahtjevima korisnika, naročito tokom ljetnje sezone. Ovo je takođe doprinijelo boljem poštovanju reda vožnje, a time i redovitosti vozova. Aktivnosti vezane za pripremu turističke sezone, po svom karakteru i načinu pripreme organizovane su u odnosu na unutrašnji, odnosno lokalni i međunarodni saobraćaj, a plan organizacije saobraćaja uslovljen je trenutnom situacijom sa pandemijom Covid 19.

Kod organizacije međunarodnog saobraćaja za ljetnju turističku sezonu 2021.godini planirano je, prema postojećem redu vožnje i raspoloživim voznim sredstvima, saobraćaj vozova u dnevnoj i noćnoj ponudi na relaciji Bar – Topčider – Bar. Tokom sezone na relaciji Bar – Topčider – Bar, u sastavu noćnog voza, sa „Srbija Vozom” a.d. je dogovoren saobraćaj kola sa sjedištima, kola sa ležajevima i spavaćih kola, kao i kola za prevoz praćenih automobila. U dnevnoj ponudi saobraćaće klimatizovana kola sa sjedištima i vagon restoran vlasništvo ŽPCG. Navedene ponude imaju za cilj unapređenje kvaliteta usluge za korisnike. Sa „Srbija Vozom” postignut je dogovor da tokom turističke sezone važe cijene koje su važile i za prethodnu turističku sezonu, što će željeznički prevoz činiti konkurentnijim, s obzirom na povećanje cijena naftnih derivata i prevoza u vazдушnom i drumskom saobraćaju.

U cilju što bolje pripreme za nastupajuću ljetnju turističku sezonu u lokalnom saobraćaju u ponudi je prevoz putnika na relaciji Podgorica-Sutomore i Nikšić-Sutomore, kao i prevoz putnika na relaciji Bar-Bijelo Polje-Bar. Sve aktivnosti vezane za prevoz putnika za organizovane kulturne događaje, prevoz putnika do atraktivnih turističkih destinacija koje se nalaze u blizini pruge čine najznačajniju i najtraženiju ponudu tokom sezone u unutrašnjem saobraćaju. Ova ponuda je tradicionalna te željeznički prevoz posvećuje značajnu pažnju kako bi korisnicima naših usluga omogućila što kvalitetniju ponudu.

Tokom ljetnje turističke sezone, ponude će se prvenstveno realizovati redovnim vozovima, čiji su polasci povoljni za korisnike, a zavisno od interesovanja, biće moguće uvesti i vanredne polaske vozova.

Tokom ljetnje turističke sezone, Željeznički prevoz Crne Gore AD je u mogućnosti da organizuje prevoz zainteresovanih putnika do atraktivnih turističkih destinacija koje se nalaze pored pruge kao što su Manastir Ostrog, Biogradska gora, Skadarsko jezero, Bjelasica, Duklja...

Crna Gora je vrlo atraktivna turistička destinacija, posebno predjeli kroz koje prolazi željeznička pruga. Prednost željeznice se ogleda u činjenici da ima predjela koji nijesu dostupni drugim vidovima saobraćaja, a koji ostavljaju neizbrisiv utisak svim turistima. Pruga kroz Crnu Goru prolazi pored ili kroz tri nacionalna parka, a kako je voz prevozno sredstvo koje je najpovoljnije za životnu sredinu, to je obaveza svih turističkih radnika da ovu vrstu saobraćaja koriste u što većoj mjeri.

U cilju unapređenja turizma i povećanja broja putnika predlažemo:

- da se u željezničkoj stanici Podgorica otvori kancelarija-Turistički biro koja bi koristila promociji turizma i bila na usluzi svim gostima. Troškove oko ovog projekta bi solidarno dijelili Glavni grad i ŽPCG.
- da prilikom organizovanja Sajmova turizma u timu Glavnog grada bude zastupljen predstavnik ŽPCG.
- da se u brošure koje priprema TO Podgorica i Glavni grad uključi red vožnje vozova i reklamni materijali ŽPCG-a
- da se razmotri usklađivanje gradskog prevoza i polasci i dolasci vozova
- da ŽPCG ponudi povlastice kako za organizaciju tura u okviru vjerskog turizma na svim relacijama za određene datume vjerskih praznika tako i za druge kulturne i sportske manifestacije, a TO Podgorica organizaciju samih tura.

Auto moto Savez Crne Gore, kao punopravni član međunarodnih auto-moto organizacija i asocijacija više od sedam decenija predstavlja uslužni servis građanima i stranim motorizovanim turistima na teritoriji svoje zemlje, a koji se ogleda u unaprijed definisanim, standardizovanim vidovima pomoći u paleti kao što su: informacije za pripremu putovanja, pružanje tehničke pomoći, nabavka rezervnih djelova, uklanjanje i prevoz havarisanih vozila, obezbjeđivanje zdravstvene, pravne i finansijske pomoći za slučaj saobraćajnih nezgoda itd.

Savez je u punoj mobilnosti 24 sata svih 365 dana u godini, u pružanju informacija o stanju na putevima i pomoći na putu. Od svog voznog parka AMSCG, samo za Podgoricu, ima na raspolaganju 9 patrolnih vozila za pružanje tehničke pomoći, opremljenih potrebnim alatom, rezervnim djelovima i osposobljenim mehaničarima i 7 auto šlep vozila za transport oštećenih i havarisanih vozila. Osim informacija o stanju na putevima i graničnim prelazima, Informativni centar je spreman da pruži sve aktuelne i turističke informacije za domaću javnost i inostrane motorizovane turiste za predstojeću turističku sezonu u Glavnom gradu.

Nacionalni park "Skadarsko jezero" će u 2021. godini implementirati svoje aktivnosti u skladu sa dinamikom ostvarivanja prihoda odnosno raspoloživih finansijskih sredstava, kao i vladinim mjerama u cilju suzbijanja pandemije izazvane korona virusom Covid 19.

Budući da je u Nacionalnom parku Skadarsko jezero najzastupljeniji izletnički turizam, u svojoj ponudi za nastupajuću turističku sezonu, kao i prethodnih godina uključuje različite turističke proizvode, kao što su: kajakarenje i posmatranje ptica, sportski ribolov, pješačenje, biciklizam, obilazak centara za posjetioce. Služba za održavanje ambijentalne higijene i infrastrukture u NP Skadarsko je već uveliko odradila i radi na čišćenju i uređenju: puteva, staza (pješačkih, edukativnih i biciklističkih), obnavljanju postojeće i postavljanju nove signalizacije unutar parka, kao i utvrđenja Žabljak Crnojevića, Lesendro i Grmožur.

Na prostoru NP Skadarsko jezero uređeno, markirano i označeno je 9 pješačkih i 2 edukativne staze, 5 biciklističkih staza i 2 staze za planinski biciklizam.

Na području Nacionalnog parka Skadarsko jezero planirano je da se u 2021.godini održe manifestacija i festival, od kojih neki imaju dugogodišnju tradiciju:

- "Dan Skadarskog jezera"
- Dan planete zemlje – 22. april
- Međunarodni dan biodiverziteta – 22. maj
- Obilježavanje ekološkog datuma 24.maj-Evropski dan parkova
- Trofej Skadarskog jezera (13. jul)
- Festival vina i ukljeve (druga polovina decembra)
- Festival prirode i kulture (septembar)
- Koštanjada (kraj oktobra, početak novembra)
- Festival na drugoj strani (avgust)
- Dan ekologije, turizma, kulture i sporta (tokom ljetnjih mjeseci)

OCJENA STANJA

- Kvalitet prirodnih i spomeničkih vrijednosti, razvijenost saobraćajne i komunalne infrastrukture Glavnog grada, blizina aerodroma, željezničke pruge, Jadranske magistrale, kao i planinski dio prostora Glavnog grada, upućuju na značajne mogućnosti za razvoj turizma. U tom pravcu, interes Glavnog grada je da poveže aktivnosti svih subjekata na valorizaciji prirodnih, kulturno-istorijskih i drugih resursa kojima Podgorica raspolaže, kao i sadržaje koje grad nudi i da sve to stavi u funkciju razvoja održivog turizma.
- 2020.godina, je godina pandemije COVID -19, restriktivnih epidemioloških mjera i zatvorenosti države. Sektor turizma kao jedan od prioriternih sektora u razvoju Crne Gore i jedan od ključnih generatora rasta i zaposlenosti, imajući u vidu povezanost turizma sa brojnim drugim sektorima, najteže je pogođen pandemijom, o čemu govore i statistički podaci.
- Prema podacima Monstat-a, Podgoricu je, u 2020.godini, posjetilo 39752 turista i ostvareno je 82701 noćenje, što je pad od 78,65 % i 73,38% u odnosu na 2019. godinu. Duplo veći pad ostvaren je kod stranih turista (81,55%) nego kod domaćih (47,55%), a slična situacija je i kad su noćenja u pitanju.
- Glavni grad je u 2019. godini, prema procjeni Centralne banke Crne Gore, ostvario prihod od inostranih turista u iznosu od 30.947.173 eura, što je povećanje u odnosu na 2018. godinu za 10,7%. U 2020.godini ostvareno je nepunih sedam miliona ili - 77,83 %.
- Smeštajni i ugostiteljski kapaciteti zaokružuju turističku ponudu Glavnog grada. Podgorica raspolaže sa smještajnim kapacitetima u komercijalnim smještajnim objektima sa 2691 kreveta. Od tog broja kreveta, koliko ih grad nudi u hotelima, skoro 80% (78,1) ili 2102 kreveta je u hotelima najviših kategorija (sa 5 i 4 zvjezdice), dok je 21,2% u hotelima sa 3 zvjezdice. Po broju soba i ležaja dominiraju hoteli sa 4 zvjezdice (592 sobe i 1482 ležaja) dok hoteli niže kategorije (1*) učestvuju sa 0,7% ukupnog broja ležaja.
- Marketing aktivnosti TOP u 2020. godini bile su prilagođene vanrednim okolnostima, gdje je akcenat stavljen na promociju putem onlajn kanala komunikacije, budući da su uglavnom svi sajamski nastupi i manifestacije bile otkazane. Shodno temi godišnje kampanje NTOCG „U društvu prirode“ promovisali su prirodne potencijale kojim Podgorica obiluje (rijeke, jezera, planinarske, pješačke, biciklističke staze...), forme aktivnog odmora, aktivnosti u prirodi i drugo. TOP će, u skladu s aktuelnom zdravstvenom situacijom, te očekivanim trendovima daljeg razvoja turizma, u 2021. godini raditi na promociji ruralnih područja, pješačkih, biciklističkih, rekreativnih, planinarskih staza i formi aktivnog odmora. Akcenat u promociji biće više na individualna putovanja.
- Glavni grad je preko svojih organa, privrednih društava čiji je osnivač Glavni grad i ustanova pokrenuo aktivnosti koje treba da doprinesu boljoj turističkoj ponudi i imidžu Glavnog grada. Radi se o unapređenju kvaliteta životne sredine, održavanju čistoće ulica, parkinga, parkova, snabdijevanju grada sa vodom. Isto tako se ulažu napor i sredstva za organizovanje brojnih kulturnih i sportskih manifestacija.
- Ostali subjekti čija aktivnost, bilo direktno ili indirektno, utiče na turističku ponudu Podgorice, izvršili su pripremu u cilju unapređenja poslovanja, bilo da se radi o hotelima, autobuskom ili željezničkom prevozu putnika, organizovanju avio saobraćaja, aerodromskih usluga, pružanju pomoći na putu motorizovanim turistima i ostalim aktivnostima.